

Az „Egyetértés“ melléklete

— 79-ik számához. —

ORSZÁGGYÜLÉS.

I.

A vallás és közoktatásügyi miniszter költségvetése, két függőben maradt tétel kivételével, a mai ülésen befejeztetett. A tanítóképzők címénél Molnár Aladár adott be egy javaslatot, Baross Gábor a zni-ovárraljai tanítóképző tárgyában emelt szót. Trefort mind a két szónoknak választott. Molnár Aladár indítványához szóltak: Degré Aajos, Szabó Imre, Simonyi Ernő, Madarász József, Hegedűs Sándor, Helfy Ignác és Lukó Géza. Kiss Albert és Zsilinszky Mihály határozati javaslatot nyújtottak be, melyek közül utóbbi a pénzügyi bizottsághoz lett utasítva. Madarász József szövegét nyújtott be egy javaslatot, melyet azonban elvetett a ház. Kiss Albert a tantervekből és a közoktatási miniszter rendeleteiből mutatta ki, hogy a népisiskolákban 1878-ban nem tanították Magyarországon történelmet, sőt még ma sem tanítják. Trefort A., kinek ma felelt, aznap volt, kezdetben tiltakozott ezen állítás ellen, de annyira már meg sem mert menni, hogy az általa aláírt rendeletéről nevével letagadja. Thaly Kálmán erősen hangon sürgette a magyar történet tanítását. A budapesti egyetemi alumnusok Csátár Zsigmond szövegét fel, s kimutatta, hogy mily égbekiáltó visszaélések követték el az alapítványi vagyonkezelésénél. Trefort Ágoston, ki valószínűleg érteke, hogy „ludas”, igen hevesen s a parlamenti illetet sértő modorban választotta Csátárnak. Az elnök nem utasította ugyan rendre a minisztert, hanem megtevette azt helyette Ugron Gábor. Az egyes tételknél még felszóltak Ugron Gábor, Pázmány Dénes, Tisza Kálmán, Zay Adolf, Péchy Manó gr. és Horváth Gyula.

II.

A képviselőház ülése márcz. 20-án d. e. 10 órakor.
Elnök: Ghyezy Kálmán.
Jegyzők: Antal Gy., Baross Gábor, Molnár A.
A kormány tagjai mind jelen vannak. Az ülés 11-kor kezdődik.
A múlt ülés jegyzőkönyve hitelesített.
Elnök: bemutatja az időközben érkezett irómányokat.
A kényvnyi bizottsághoz utasítottak.
Elnök jelenti, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter a szükséges felvilágítások megadására Göncz Pál miniszteri tanácsost bízta meg.
Hegedűs Sándor előadó bemutatja a pénzügyi bizottság jelentését, a magyar északnyugati vasút kiépítésére vonatkozó 1870: XXI. t. cz. hatályon kívül helyezése tárgyában beadott törvényjavaslatról.
Ki fog nyilatkozni, s az osztályok mellőzésével annak idején napirendre tűzött.
Következik a napirend: az államköltségvetés, jelszól a vallás és közoktatásügyi miniszter költségvetése tárgyalásának folytatása.
A tanítóképzésről.
Molnár Aladár nyújt be az iránt határozati javaslatot, hogy a közoktatási miniszter a képzési tanácsok öt-öt éves pótlóinak megfelelő összeget a jövő évi költségvetésbe vegye fel.
Trefort Ágoston e kérdéssel már foglalkozott a miniszternek, e tárgyban már a múlt évben is történt felszólalás a házban. Ő kérészt is ez irányban tervet, s az nem igen fogja az államot terhelni. Hozzájárul Molnár javaslatához.
Baross Gábor: a zni-ovárraljai tanítóképző a szövegére hívja fel a miniszter figyelmét, és kívánatosnak tartaná, hogy a képzés ezen városból elhelyeztetés.
Trefort Ágoston: Odiosus dolognak tartja az említett intézet áthelyezését. A képzésnek történeti kiesapongásokról szóló híreket alaplatlanoknak jelenti ki: a kérdést tanulmányozni fogja. (Derültség a baloldalon.)
Degré Aajos örömmel constatálja, hogy a népnevelés ügye nagy haladást tett. Ebben a főérdem nem a miniszter, hanem Molnár Aladár, velet készit. Azonban a dolgok oly furesen fordulnak... En különben sem akarok civódni. Ha az utolsó legutolsó hozta el hozzá, azt mondanám volna: Vedd el, és hagyj engem békén. Amár ő nem volt rosszul ellátva itt odánk. Elég kövér, meglátszik rajta, hogy ritkán böjtöl. Mindig pontosan megkapta meleg levest... Mondd csak, Lorilleux, te nem találd, hogy az asszonygy hasonlít Terézhez, ki a minap halt meg mellyá miatt?
— Igen, van némi hasonlóság, — felelé a lánckészítő.
— És önének gyermekei is vannak, asszonyom. Oh! én sokszor mondtam ilyeneket: Nem értem, miért veszesz oly né felelé, ki két gyermeket is hoz nyakadra... Nem kell meghagynia, ha az ő érdekét pártolom! hiszen az csak természetes... Különbem sem látszik ön nagyon erősek... Nemde, Lorilleux, az asszonygy nem látszik nagyon erősek?
— Nem, nem nagyon erős.
Nem szóltak látárol. Azonban Gervaise észrevette hunyorításokról s ajkijegyzésekről, hogy arra utalnak. Mozdulatlan állott előttük, várogyos kondójába burkolva, egyes szakadozott szavakkal felelvé, mintha bírói előtt állna. Coupeau, látva hogy szenved, véget vetett a kellemetlen jelenetnek, kiáltván.
— Ah! mindegy... Akár mondotok valamit, akár semmit, egyre meg. Az esküvő szombat lesz, július 29-án. Kiszámítottuk a naptárból. Beleegyeztek? tetszik-e nektek?
— Oh! minékván mindegy, — felelé nővére. — Nem is kellett volna beleegyezésünket kérned... Nem gátlom Lorilleuxot, hogy tanja legyen. En békeséget akarok.
Gervaise lesütött szemekkel, lábjegyzével félre mozdított egy kis négyzetű fatáblát, mely a földön hevert; majd félvén, hogy feldöntött valamit, kezével kezdett tapogatódzni. Lorilleux gyorsan közléte a lámpást. Bizalmatlanul vizsgálta utján.
— Vigyázzon! kell, — mondá, — az apró arany darabok mindenütt a cipő talphoz ragadnak, s így akaratlanul viszi az ember magával.
Egész zavart idézett elő ez esemény. A munkaadók még egy milligrammnyi hiányt sem en-

AZ EMBERIRTI.

(„Assommoir.“)

Egy család története.

REGÉNY.

Írta: ZOLA EMIL.

(Folytatás.)

Azokban Gervaise hátsórága fogtán volt. A fokozódó hőség kórt szoritá. Az ajtó csuka hagyta, mert a legkisebb léghuzam is megártott Lorilleuxnak. Gervaise, mivel úgy sem beszéltek házasságukról, távozni akart s Coupeau mellényénél fogva rángatá. Ez megértette őt.
— Ő szintén kellemetlenül volt érintve az erővel megzört hallgatás által.
— Jól van, mi megvünk, — mondá — nem zavarunk benneteket tovább a munkával.
Várt egy percig, remélve, hogy mégis szólna majd ügyéről valamit. Végre elhatározta magát.
— Mondja csak Lorilleux, mi számítunk önmre, ön lesz nőm tanja.
A lánckészítő felemelte fejét s meglepetést tetteve mosolygott; miáltal neje abban hagyva munkáját a méhly közepére állott.
— Tehát komoly a dolog? — mormogá Lorilleux. — Az ember sohasem tudja, vajjon nem tréfálkozik ez átkozott piszke ur.
— Ah! igaz, hiszen az asszonygy a nő, kit el akar venni, — mondá most az asszony végig nézve Gervaisét. Istennel! mi nem adhatunk önöknek tanácsot... Azonban mégis furesa gondolat megházasodni. Különbem, ha úgy tetszik önöknek. Ha nem lesznek boldogok, csak magunknak tulajdonítsuk az ez egész. És a boldogság ritka dolog ám, nagyon ritka, nagyon ritka... E szavakat már halkabban mondá, miáltal szemének firkász tekintetét végig futtá a fiatal asszonyon tetőtől talpig vizsgálván őt, mintha a ruhán áthatóval, bórnek ránézni akarta volna megpillantani. Úgy látszott, hogy a fiatal nő vározsáit felidőlt.
— Fivérem egészen szabad cselekvéseiben, önhatározottabban... A család köztől elvártotta volna, hogy... Hiszen mindenki ter-

Szathmáry Károlyt s György Aladár illeti meg. (Eljenzés.) Elfogadja Molnár A. indítványát.
Szabó Imre, a következő indítványt nyújtja be: „Hatalmazza fel a képviselőház a vallás és közoktatási miniszter urat arra, hogy még e folyó 1879-ik évben Csáktornya, az állampénztárnak a mennyire lehetséges, minden újabb megterhelése nélkül egy tanítóképzőt állíttasson fel, a célból, hogy ott oly ifjak képeztessek, kik a horvát nyelv mellett a magyar nyelvben is képesek oktanni.
Trefort Ágoston azt hiszi, hogy rövid idő alatt képes lesz egy kisebb mértékű tanítóképzőt a Muraköz számára felállítani és pedig akként, hogy az egyes képzőknél a növekedék számát ügygyel redukálja.
Simonyi Ernő: Nem támogatja Molnár Aladár határozati javaslatát.
Madarász József: véleménye szerint a mit a tanítóképzők tanárainak adunk, — azt bizonyos tekintetben a népe elérése is adjuk. Pártolja Molnár A. határozati javaslatát.
Hegedűs Sándor: Pártolja Molnár Aladár indítványát annyival is inkább, mert nem a mostani, hanem a jövő költségvetésről van szó. **Kiss Albert Helfy Ignác** szinte ily értelemben nyilatkoznak. **Trefort** utólag Baross észrevételére reflektál.
Lukó Géza arra utal, hogy csak egy a jövő évi költségvetésben megszavazandó összegről van szó, s így nem tartja szükségesnek, hogy a javaslat a pénzügyi bizottsághoz utasítsassék.
A ház, mind Molnár Aladár, mind Szabó Imre indítványát elfogadja.
Zsilinszky Mihály a népnevelési szükségletekre előirányzott 670,000 forint, 800,000 frtra kéri emelést.
Molnár Aladár pártolja Zsilinszky határozati javaslatát, de szükségesnek tartja, hogy a pénz oda fordítsassék, a hol első sorban szükséges.
Kállay János kéri a minisztertől, hogy mikor szándékozik életbe léptetni az 1868: XXXVIII. t. cz. 15. §-ban foglalt azon rendelkezést, hogy a nem kellően felszerelt felekezeti népisiskolák helyett közisegiek állítsanak fel.
Dániel Ernő Zsilinszky indítványát a pénzügyi bizottsághoz kéri utasítani.
Kiss Albert: Elfogadja Zsilinszky indítványát. Elfogadja annyival is inkább, mert népisiskolák felállítására a költségvetésben csak 10,000 frt van előirányozva, pedig 2000 közisegben nincsen iskola.
Degrének, a népnevelés előrehaladására vonatkozólag azt mondja, a népnevelés szükségleténél tankönyvek, és taneszközökre 15,000 frt van felvéve. A 15,000 frt megszavazása ellen nincsen kifogása, de feltűnik, hogy a miniszter jelentésében foglalt, s a rakatárban heverő mintegy 100,000 példányra tehető tankönyv között, Magyarországon történelméből egyetlenegy példányt sem találunk. Ez azonban nem minden; sokkal megbotránkoztatóbb az, hogy Magyarországon az államnyelv fentartott népisiskolákban Magyarországon történelmet sem a múlt évben, sem ez évben nem tanították.
A következő határozati javaslatot nyújtja be: „Határozati javaslat: Tekintve, hogy a tapasztalat igazolja szerint polgári iskoláinkban a jelen szerkezetben létjogosultsága nincsen, s tantermei csak nem üresen állanak.
Tekintve, hogy ez indok által vezérelten a közoktatási miniszterium 21.678—1877. számú rendeletében akként intézkedett, hogy az államköltségvetésben fenntartott 29 polgári iskola négy alsó osztályban nyaranzon tantergyes taníttassanak, melyek a közepetudók (gyűmüstudók) négy alsó osztályban taníttassanak a latin nyelv kivételével. De közlelebről ezen erre már több ily iskolában még a latin nyelv taníttatása is engedélyezve lett.
Tekintve, hogy a hivatott rendelet és engedély után azon iskolák csak névleg polgári iskolák, tényleg pedig algymnasiumok, és mégis fenntartassák a népnevelési célra előirányzott összegnek majdnem egy harmadát veszi most is évenként igénybe, s ekként azon összeget rendeltetési céljától elvonja.
Ezen indokok alapján határozatilag mondja ki a ház, miszerint: a) Utasított a közoktatási miniszter a jövő évi költségvetés előterjesztésében előzőleg a már tényleg fennálló polgári iskolákat akként szerkezteni, illetőleg gazdasági-, ipar- és kereskedelmi szaktanodákkal összekötött felsőbb fi- és főleg felsőbb leány népisiskolákként alakítani át, hogy azok mind népnevelési rendszerünk keretében beilljenek, mind a közkiválasztásnak és szükségletnek megfeleljenek. Ezen cél elérésére az 1868-iki XXXVIII. t. cz. polgári iskoláról szóló szakaszi előzetesen törvényhozásiálátalakítandók. b) A polgári iskolákban jelen szerkezetükben újakkal leendő szaporítása szükséges épen nem lévén, a költségvetés 21. rovatában b) betűjegy alatt ezen célra előirányzott tíz ezer frt azon kijelentéssel szavataltik meg, hogy ezen összeg ezen évben a kisebb közisegekben létező elemi iskoláknak taneszközökkel való felszerelésére és az által való segélyezésre fordítandó.

Madarász József a következő határozati javaslatot nyújtja be: „Határozati javaslat az iskola nélküli közisegekre nézve.
Az 1868: 38. t. l. §-a megrendelet minden gyermekre nézve a tankötelezettséget;
A 23. §-at rendeli, hogy a hol felekezeti iskola nincsen, köteles a köziseg iskolát állítani fel.
A 43. §-a az állam általi segélyezésről intézkedik.
A 46. §-a rendelkezik több köziseg által tartandó közös iskolákról.
Végre a 80-ik §-a rendel, hogy szükség esetén a közoktatási miniszternek jogában és tisztében áll, állami tanintézeteket állítani.
Mivel azonban az 1877-ik évi hivatalos kimutatás szerint még 351 oly köziseg van, mely közisegeknek tankötelese gyermekek semmiféle nem járhatnak és nem járnak a mivel majdnem 1700 oly köziseg van, hogy ezekből a gyermek más közisegbe kénytelenek oktatás végett járni: — ez állapot pedig meg nem egyeztetendő a népnevelési törvényvel.
Utasított a közoktatásügyi miniszter, intézkedjen a következőkre nézve: 1-ór. Minden köziseg, a melynek csak teheti teljesítse a törvény rendelkezését, hogy népisiskolát állítson fel. 2-ór. A hol egyes köziseg nem tehetné, a törvény által megszabott távolságon, több köziseg együttes erővel állítson fel közös iskolát. 2-ór. Műhatatlanság szükség esetének a állami segély nyújtásával is eszközöltessék ez. 4-ór. A mely közisegek általában kénytelenek, vagy a hol a szélszerűség követelne, intézkedjen, hogy oly közisegekben, állami elemi népisiskolák állítsanak fel, a melyek menten minden főnyűztől kellő takarékossággal előirányoztassanak.
Mindezekre nézve akként intézkedjen, hogy lehetőleg mielőbb egyetlen egy oly köziseg se legyen Magyarországon, mely közisegnek gyermekek iskolába nem járhatnak, e részben intézkedéseiről azoknak, miként leendő foganatosításáról szóló jelentésért, a jövő évi költségvetés előtt a képviselőház elé terjeszse, s a kellő kiadásokat költségvetésbe felelve.”
Trefort Ágoston: elfogadja azon indítványt, hogy Zsilinszky javaslatát a pénzügyi bizottsághoz utasítsassék; Molnár Aladárnak azt mondja, hogy a törvény nem tiltja, hogy a kormány a polgári iskolákat segélyezze. **Kiss Albert** félremagyarázást szavat igazítja helyre.
Helfy Ignác nem tagadja, hogy nálunk a népnevelés terén haladás van. De dacára ezen tényleges haladásnak, oly hiadás, minő lehetne, olyan csakugyan nincsen. Az összes ellenek minden évben kész lett volna áldozatot hozni e tekintetben, de a kormány részéről sohasem történt javaslat. Ő elfogadja a Zsilinszky által benyújtott javaslatot Dániel Ernő hozzátevével.
Simonyi Ernő: Zsilinszky indítványát nem pártolja, mert azon indítvány mintegy szentesíteni látszik azon hibás eljárást, a mit a miniszterium követ.
Molnár Aladárnak azt mondja, hogy mi drágábban fizetik tanárainkat, mint Európában bármely állama. Ő azt nem látja, hogy a növekedék többet tudnak most, mint tudtak azelőtt, — de azt igenis, hogy a tanács azelőtt szegény emberek voltak, most pedig urak.
Ő a népnevelés alapjait, mindig a jól és észszerűen berendezett kisdóvokat tartotta. — Ajánlja a kisdóvokat a miniszter figyelmébe, mert azt hiszi, hogy Magyarországnak úgy nemzetiségi, mint népnevelési szempontból nagyobb szolgálatot tenne nem lehet, mintha figyelmét a kisdóvok fejlesztésére fordítja. (Helyeslés balold.)
Thaly Kálmán: A történelem tanítását sürgeti a népisiskolákban.
Trefort Ágoston azt mondja, hogy nem tudja, honnan veszi Kiss Albert azon állítását, hogy a magyar történelem a népisiskolákban nem tanították, mert az a tantervből fel van véve.
Kiss Albert: A tantervből mutatja ki, hogy egyenesen a miniszter rendelete eredményezte azt, hogy a magyar történelem 1878-ban nem tanították, s most sem tanították. Kéri a rendelet módosítását.
Csátár Zsigmond: A következő indítványt nyújtja be: „A vallás- és közoktatási miniszterium 1879. évi költségvetésének népnevelési rovatára az előirányzott 670,000 forint, emeltessek 1 millió forintra.”
Bessenyei Ernő elfogadja Zsilinszky indítványát.
Tisza Kálmán ellenzi az 1 millió frt megszavazását. Zsilinszky indítványát a pénzügyi bizottsághoz kívánja utasítani.
A ház elveti valamennyi indítványt, s eskis Zsilinszky indítványát utasítja a pénzügyi bizottsághoz.
Siket-némák intézete (Vácson) ezim 35,000 frt van előirányozva.
Degré Aajos a következő indítványt nyújtja be, s kéri a pénzügyi bizottsághoz utasítani: „A váci siket-néma intézet tanár-segélyeinek fizetése 500 frtról, 700-ra emeltessek.”
A pénzügyi bizottsághoz utasítottak.
Az egyetemi alap nyers bevétele ezim 245,820 frt van előirányozva.
Csátár Zsigmond felszólalása által elejét akarja venni azon folyton tágabb körben terjedő híreknél, mely a miniszterium hitelét rombolja. Baross és Tolna megyékben ép úgy, mint Budapesten szájrol-szájra jár az hír, hogy a földvári uradalomhoz esotolt német-kéri 500 kat. holdnyi erdő eladásának közhírre tételekor többen tettek ígéretet a fa megvételére nézve. S dacára ennek az erdő még sem ezek kapták meg, hanem egy nem a mi népisiskolából való, ki azt 22 ezer forintért vette meg, s kapott 6000 ol fát, mert az erdőt kivágatta és tavasszal kukorica alá adta holdját 14 frtjával. Ki van mutatva, hogy Deusch a haszonbérlet birt. óserődn legkevesebb 70—80 ezer frtolt nyert. Ez azonban csak részben botránkoztat meg. (Halljuk!) Deusch pártfogolatlava azon emberek által, kiknek kezében a föbirtalvas van, a miniszterium azon osztályában, mely az ilyen anyagi előnyöket nyújtani képes, azt mondja, hogy belebukt az erdővásárlásba, s még 3 évre kérte azt magának meghagyatni haszonbérlettel nélkül. Három évre újra megújított a szerződés haszonbérlettel nélkül oly birtokra, mely évenként 9,000 forintot jövedelmez.
Az ő szívet mélyen sérti mindig az, ha valaki a miniszter erkölcsi érdemét akarja sérteni, azért kéri a minisztert, adjon felvilágosítást e tárgyban.
Trefort Ágoston, nem tud az üzleti dolgokról semmit, de azt hiszi, valótlannak kéri, hogy interpelláljon, — akkor válaszol.
Lukó Géza kéri a minisztert, terjessze elő az iratokat, hogy a ház a vád alaptalanságáról meggyőződjék.
Trefort Ágoston mőtőtségűn alólina k tartja Csátár vádjaira felelni.
Ugron Gábor: Nem látja helyén valónak, hogy egy miniszter, midőn vádak hoznának fel, oda utasítson valakit, hogy azokat más alakban ismétlje, mert ezen alakban a miniszter amaban pedig nem. Nem fogadjátja el a miniszter azon eljárását, hogy egy képviselővel szemben a kitűnt a ház jogait gyakorolja, azt merje mondani a felelős miniszter, hogy az általa felhozott vádakra mőtőssége alólina k tartja felelni. (Mozgás jobb felől. Helyeslés balold.)
Az ösztöndíjak s egyéb tanulmányi czélokra előirányzott összeg.
Ugron Gábor emel szót; s azt mondja, hogy az erdői katolikus status külön autonómikus szervezettel bír; s az erdői részekben az ösztöndíjakat és egyéb tanulmányi alapokat annak igazgató tanácsa kezeli. Ezek az ösztöndíjak kielétszéstől visszafeléket követnek el. Kéri a minisztert, intézkedjen a visszafeléket megszüntetésére.
Trefort Ágoston, megjegyri, amennyiben ily visszafeléket volnának, azok megszüntetését.
A központi meteorológiai intézet ezim 13,500 frt van felvéve.
Pázmány Dénes, kéri a minisztert, hogy a jövő évi költségvetésbe egy csillagda felállítására iránt nyújtson meg tervet.
Trefort Ágoston azt mondja, hogy az irányban annak idejében, vagy ő, vagy ő, befogja nyújtani a javaslatot.
Egyházi czélokra előirányzott kiadásoknál **Ugron Gábor** kívánja, hogy a segélyek kiosztását az állam saját központi által teljesíttesse, mert akkor reméli, hogy ezen segélyezések nem azok jutalmazására fognak fordítani, kik az állam az állam eszméje ellen küzdenek. (Helyeslés a szélső baloldalon.) Teutsch superintendensnek példánál 16,000 frt adatik át, s az összeget a maga organuma által a legmagyaribbállamulenebb eszméket és tanokat terjeszt.
Tisza Kálmán, Zay Adolf, s Horváth Gyula felszólalás után az előirányzott megszavaztatik.
A kolozsvári vegyati intézet építésének megkezdésére 25,000 frt van felvéve.
Péchy Manó a következő indítványt nyújtja be: „A beruházások rovata alatt a vegyati építelter vonatkozó összeg bővebb megfontolás végett a pénzügyi bizottsághoz tessek át.”
A ház, Trefort Ágoston, **Knöpfler Vilmos** és **Tisza Kálmán** felszólalásai után az indítványt elveti, s az eredeti összeget fogadja el.
A hónap d. e. 10 órakor tartandó ülésen a dalya-vonkovezi vasút kiépítéséről szóló törvényjavaslat, és a pénzügyi és közlekedési bizottságnak erre vonatkozó jelentése; továbbá a pénzügyi bizottság 117., 150., 122. és 126. számú jelentései azon tárgyakról, melyek a közoktatásügyi miniszterium költségvetése tárgyalása alkalmával függőben hagyattak, végre az igazságügyminiszterium költségvetésére fognak tárgyalatni.
Az ülés végződik 2 óra 55 perczkor.

Az esztergomi érsek a socialistákról.
A Szent-István társulat mai közgyűlésén, melyről lapunk más helyen közölt tudósítást, S. I. mor esztergomi érsek hosszabb beszédet tartott a socialisusról. A bibornok úgy látszik különösen előszeretettel foglalkozik e tárggyal, nem rég egyik pásztorlevegőben szintén annak tanait fejtegette. Mostani beszéde a következőképen hangzik:
Tisztelt nagygyűlés!
Örömmel hívdózlom a társulatnak a nagygyűlésre összereseglett tagjait; mert e nemes társulatot — a keresztény hittel ellentétben, a közjólétet mindenütt sorvasztó tanak áradása között — az apostoli működés egyik közegének tekintem, mely a magyar fajban védi az erőt, észlezi az alvó keresztény hitet, jó keresztény gondozva legjobb polgárt ment meg a hazának.
Óriás mérvi szellemi törekvések végleteinek vagyunk tanui a világon.
A keresztény hitet egyes emberek magánügyének kiáltva, az állami, a társadalmi életet Isten nélkül keresztény hit nélkül akarván szervezni, az istennek, az ő örök törvényével, a népek keresztény hitével, meggyőződésével jötték ellenkezésbe. „Qui non est cum meo, contra me est; et qui non colligit mecum, spargit.” A ki nincs velem ellenem vagy; és a ki nem gyjt velem, szét-szor, mondja az örök igazság.
S mit látunk? Bomladozást, nyomort, melynek első nyílánya, társas meg nem élhető lefolyása népek, nemzetek szomorú pusztulása. Mialatt a mérsékeltet aggodnak, a mérsékelt beállják, hogy a megkezdett irány következetességét megtartva, nyilvános nemzeti életet Isten nélkül, Isten ellen akarják szervezni, s a vértenger kellene is áruba adni, érte. Ezeket hangzatták kik alig pár év előtt Gentben gyűléstek.
„Justitia elevat gentem: miseros facit populus peccatum: az igazság fölemeli a nemzetet: a bün pedig nyomorulttá teszi a népeket.”
Katolikus társulat, a katolikus hit fegyelmel alatt működő irodalmi egyesület vagyis, az ünfanatizált ösztöndíjtele, a névely jüdelembe esett honfiainknak háltjuk: főni lehet, de elcsüggedni nincsen ok a kath. hit az ellentétes áramlatok között. gyengülne bár itt ott, de változatlanul áll meg a kedves hazában is: nélküle majd minden bomlásnak, ósvényen minden szabadulásra indul, csak mindenki teljesítése kötelességét.
Az egyház alapítója — egyszersmind Salvaor és szünetnélkül veled van, s kebelében szent Lelke által lavat való sordium, rigat quot estardum, sanat, quod est saucium. A keresztény Religio az ő szerzőjének szándéka, s történeti fejlődése szerén is nem meddő érzelgés, nem brahmin szerű ábrándozás, hanem életrendszer, életelv, társadalmi tanegység, fontárolt, érteni intézménye a földön.
Mégis az élet széles piacáról, a hol állásai: legnagyobbságússág van, négy főközé akarnak zárni.
Megűtznék, ha vallásos érzelmet nem volna több, ha tetteiben nem nyilatkoznék; megűtznék, ha küldetés jogát minden ember lelkében nem gyakorolná, hogy azt felvilágosítva vezérelje magyáros és nyilvános életében; megűtznék, ha Istenagadásnak nem jelenő ama kihívást; hogy az ember fölött lehet isteni törvény a magyáros életben, de nincsen a kormányzóknak, nincsen a törvényhozásban.
Bárscsak szeretett hazánk határain ily tanok át ne csapnak volna. Nem fogja idegenszerűnek találni a n. nagygyűlés, ha az összes egyház földalmában nemzetemet, hazám figyelem, annak boldogságát, jóé és szívenem viselm.
Az ország fopásztorainak, egész papságának s a kath. nép zömének érzelme ez (Viharos tetzés!) Társulati működésünkben, irodalmi termékeinkben oda törekszünk, hogy népisiskola a kath. szellem ápolásával a már betört veszt gyengitünk, a még betört lehetősé akadályozzuk, a nemzet fiait társadalmi képesekben megojúk. Annyi elágazó törekvés, annyi ellentétes érdekek között nálunk is kath. egyházi életfegyelmünk a legerősebb leghatályosabb erkölcsi tényező a fentartásba (tetzés). Nagy tövűs állami rendszerek és törvénykönyvek által orvoslani akarni a földi bajokat, az alatt az emberek szenvedélytől fétkélnélk keresztive élvgyággal elkedvadászatra ingerleni. Félvezett szenvedély jogosultsága mellett... parant e remedia morbos, e medicina ingvovores.”
Erkölszi javulás az egyedüli orvosság, erkölcsi fegyelm az egyedüli fontárolt erő, erre religio kell a religiónak, hogy ezt megtehesse egyháza van szükségére.
„Mozognak a népek religio nélkül, egyház nélkül is, sőt ellene; monadták; hogy halladnak, igen mint a madár a kalitban. A teremtést a megváltás helyébe vissza saját mőtősségre, csak is ez tartja meg célja irányában. Ha nem kell az Isten képmé teremtett ember, a kifejlődött mójommal kell melegeledni; ha nem kell a kinyilatkoztatás világa, a bölcseszetben a kételyek tömkelegével, a jótiban nyers erővel kell beérni, s

nemű mulatság nem lesz. Ő fog vigyázni a poharakra, nehogy nagyon mélyen pillantsón be valaki a fenékre, Píkniket rendeztek tehát, személyenként száz sousért Augustinál az „Ezüst malomban a de la Chapelle boulevardon. Oleső borkezeskedő volt ez, ki udvarán egyszersmind kocsmát is birt. Az első emeleten nagyon jól fogják magukat érezni. Tíz napon át gyjtőgette a résztvevőket, növéreken hazában: Madinier urat, Remonjou kisasszonyt, Gaudron asszonyt férjével. — Végtré, meg kiereszkolta Gervaisétől belevégését arra, hogy két barátját Bibi-la-Grilladeot és Mes-Bottest is meghívhasza. Mes-Bottess szereteti kérés sokat önteni a garatra, azonban oly jó étvágy volt redensen, hogy mindig meglátszik az ily mulatságon, már csak azért, hogy láthassák a vendéglős busz arczát, midőn tiz font kenyert is megvevett egy útleben. A fiatal asszony a maga részéről Faconneur asszonyt, munkaadójától és Bocheékat igérté megvívni. Mindössze is tizenötöt lesznek általánál. Epen eleget. Hogyha sokan vannak együtt, redensen civódás a mulatság vége.
Coupeaunak azonban nem volt egy krajczárja sem. A nélkül, hogy sokat hangozta, kért keleslen akart eszedelni. Őtven frankot, becslelt mesterétől. Ebből vásárolt a jeggyűrűt, melyet tizenkét frank helyett Lorilleux szorozott meg neki gyári áron kilenczért. Azonkívül kabátot, nadrágot s mellényt rendelt magának ismerős szobájánál, kinek huszont frank előleget fizetett; bagaria cipője még hordható volt. Midőn még félre tett tíz frankot az ebédre maga és Gervaise számára, — mivel a gyermekek nem számítottak, — maradt még tíz frankja az esketési mise számára, a szegények oltárán. Ő bizony nem igen szerette a esketést s restelte a púzt a papoknak adni. Azonban házasság esketés nélkül, nem is valóságos házasság, akármint mondjon a törvény. Ő maga ment a templomba alkudozni; s egy óra alatt meggyezett egy vén, piszkos csuhájú barátal, ki úgy szájszokott, akár egy piaci kafi. Első pillanathon kedvet érzett, beverni papi siveget. Majd gunyolódva kérde tette, vajjon nincsen-e boltjának limlomba közt egy olesó mise, mely elég jó egy szegény pár esketésére! A vén pár először oktatva őt, hogy isten nem leli majd kedvét oly elvetem-

